

КУЛЬТУРА 10

Лекція #116:

ГРАФІКА КНЯЖОЇ ДОБИ

ГРАФІКА КНЯЖОЇ ДОБИ

- ❖ Графіка була поширена в Україні ще в княжі часи середновіччя.
- ❖ В той час ще в Європі не винайшли систему друкування книжок, тому книжки переписували ручно, із дуже детальним оздобленням, малюнками та дуже точною каліграфією.
- ❖ Перепис книг тривав довгий час, і з тих причин книжки середновіччя були дуже дорогими та чудово оздобленими.

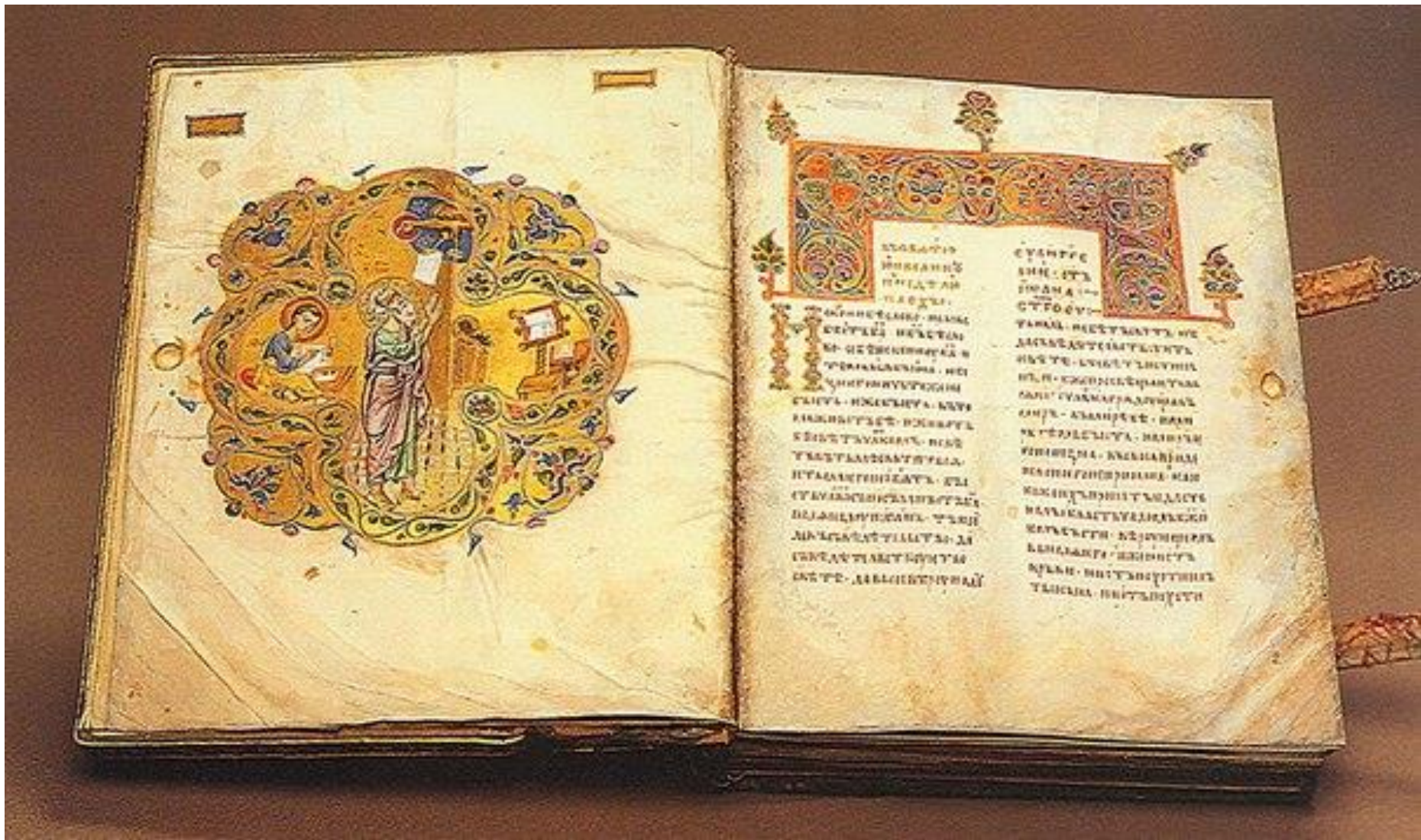
➤ *Остромирове Євангеліє, 11-те століття.*

- ❖ Рівнож, мало хто міг відложити рік, чи більше щоб ручно переписувати книгу.
- ❖ Найбільш здатні до такої мозольної праці були монахи (monks) – аскити, які проводили час в молитві.
- ❖ Монахи теж були одні із найбільш учених (highly educated) та почитаних (well read) членів середньовічного суспільства.

➤ Мініатура монахів, які пишуть книги; *Радзивиловський літопис*, 15-те століття.

- ❖ Як і писана мова, християнська релігія, церковна музика, стиль розпису церков та кам'яна архітектура, графіка приходять в Київську Русь із Візантії.
- ❖ В найранішій графіці, ми помічаємо впливи візантійського стилю, головно в замилюванні до плетінкового орнаменту.
- ❖ З ходом часу, графіка княжої доби набирає більш український характер, із зображенням сцен місцевого побуту, й портретами визначних осіб та подій тодішнього життя в Україні.

➤ *Остромирове Євангеліє, 1056-1057.*

❖ До родів оздоблення (прикрашування) рукописів (ручно написаних або переписаних книг) належать:

А. ініціяли – прикрашені орнаментами перші букви тексту або розділу.

➤ Букви ініціяли, *Остромирове Євангеліє*; 11-те століття.

Б. заставки
(headpieces) –
орнаменти вгорі
сторінки над
текстом. Переважно
це плетінкові
орнаменти з
геометричними або
рослинними
мотивами.

➤ *Ізборник Святослава. Сторінка із заставкою та ініціалом: XI ст.*

В. кінцівки (tailpieces) – орнаментальні закінчення розділу або книжки.

Г. мініатури (illuminations) – малі ілюстрації серед тексту книжки, часто в роді портрету.

Часто орнаменти мініатур виконані з великим багатством кольорів, також часто чорним тушом (India ink) і червоним чорнилом.

- Мініатюра із зображенням євангеліста Луки з *Остромирового євангелія*.

- Мініатура родини кн. Ярослава Мудрого з *Ізборника Святослава*, 1071.

❖ Монахи писали і переписували книги гусячим пером (a goose feather) та чорнилом (ink) на пергаменті (parchment or velum) – тонко натягнена шкіра вівці чи кози.

- ❖ В першу чергу писали євангелії та богослужебні книги, які часто покривали позолоченими дошками.
- ❖ Теж писано літописи (chronicles) – збірки історії які записували монахи для князів.

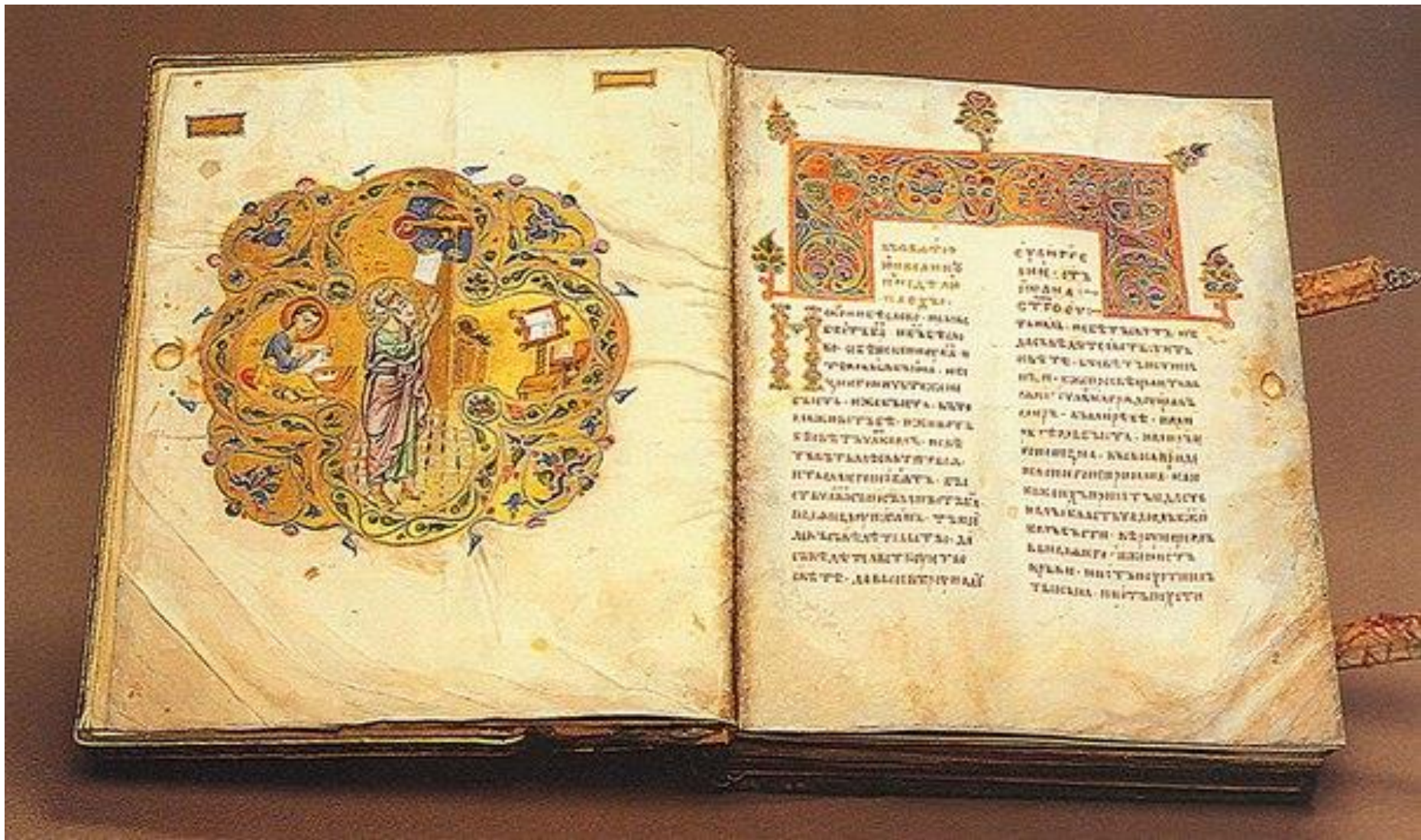

➤ *Пересопницьке Євангеліє, 1556-1557.*

- ❖ З княжої доби залишилося дуже мало книг.
- ❖ Найважливіші пам'ятки рукопису княжої доби це:

Остромирове Євангеліє

- ❖ Написане коло 1056-1057, це один із найстарших рукописів Східньої Європи.
- ❖ Написаний діяконом Григорієм для Новгородського посадника (mayor) Євангеліє прикрашене чисельними орнаментами, заставками, ініціалами та мініатурами.

➤ *Остромирове Євангеліє, 1056-1057.*

Ізборники Святослава

- ❖ Дві книги написані в 1073 і в 1076.
- ❖ Першу переписав діякон Іван в Києві для князя Святослава.
- ❖ Другу переписав монах «грішний Іоанн».
- ❖ Обидва Ізборники містять статті релігійно-морального характеру, матеріали з граматики, поетики, риторики; стверджується користь знань і читання книжок.

УТЪ ПЛОУЩЪ ТАЖ
 ШЪТЪ ДЕНТЪ ВУ
 ИСТЪНЪ ТЪНЪ ТАКО
 БОИ ПЛОУЩЪ БОИ
 СЕНЪ ТАЛЪНОИ МАЪ
 ТЪНОИ ИЖАКЪНЪ
 СЪТЪКЪНЪША ПЛОА
 КЪНЪШЪЖЪ ВУ КАА
 ДУШТААГЪ МАДЪ
 ЗУУАНА ПЛОСТА
 ТЪНОМАА ПОВЕА
 БОПАГУЕНЪ МА

ИЪ ПЛОУЩЪ ШИТЪ
 ЖИХЪ ПЛОУЩЪ
 ИЖЕНОМАА ПЛОУ
 СТЪНЪ ТЪНЪ
 ТЪТЪЖЪ СЪТЪНЪ
 ША ПЛОУЩЪ
 КАЕНОИ ТЪНЪ АШЪ
 КЪСТАНИ СЪТЪКЪ
 РОКЪ ПЛОУЩЪ
 ИЪ ПЛОУЩЪ
 ИЖЕНОМАА ПЛОУ
 ПЛОУЩЪ ПЛОУЩЪ

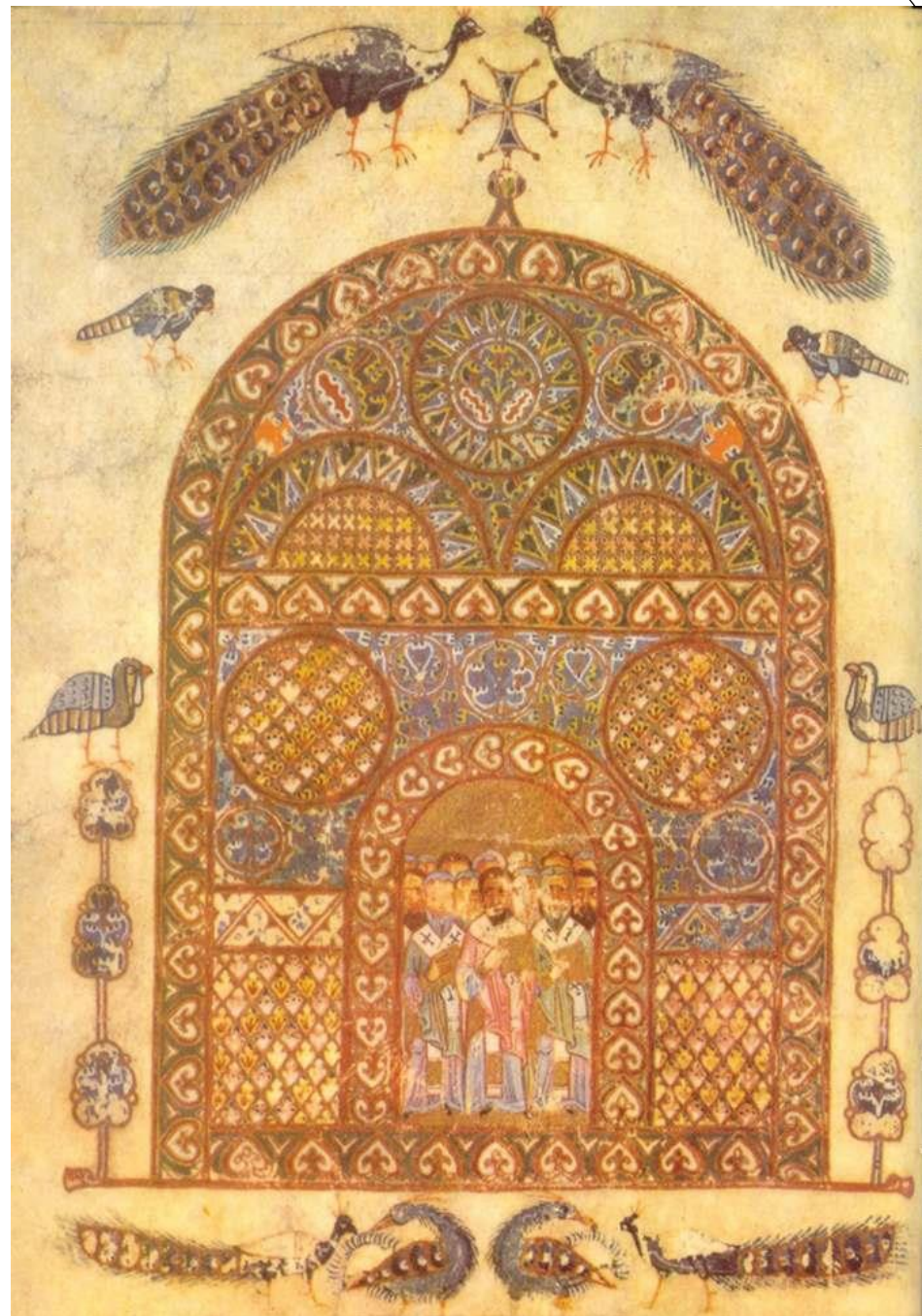

а
 во гжпопоуштаж
 штж дѣнст боу
 ѡтнѣ ѡн тако
 бон фарлонокнелъ
 свнжъ зальнойнрѣ
 тьнойн жакнойн
 сътворнша посла
 бнкъ шж боу вла
 доуштаагораднѣ
 зоумнн прѡстрѣ
 тнѡнмъ повелѣ
 бопагоубнънара

нъи раздрѣшитн
 жнхъ блѡжахоу
 ѡжебонмъпопоу
 стнѣъ толнкоже
 тъубнжсѣтѣон
 ша сежеоубоисѣдео
 бакнркънн аште
 вѣстанѣвѣтекпро
 рокънлнвндансѣ
 нъи ндастьзнаме
 ннннлнужбо нд
 прндетьзнаменн

Київський псалтир

- ❖ Пергаментний рукопис написаний в 1397 р.
- ❖ Переписана в Києві протодияконом Спиридонієм на замовлення смоленського єпископа Михаїла.

НО ШЕРЗЕЕ МОЦДОСТАИ НЕ ЕГО
ПРЕДАСТЬ НХЪ ВРОЦЪ ВРАГОМ
НО ЦДОЛЪША ИИ МЪ НЕ ПЛАВ И ДАЩЕ
НЕ ЦОЦТИ ИША ИИ МЪ ВРАДНИХЪ
СЛИ ИИША С А ПО ЦКА ИИ ИИ
ГА М ДЫ И ЦЪ БЛА ВНИХЪ ТИ И Е

Сей оубо божий нареченный въстомъ
 Давидъ сынъ Иаковъ, а посклокрамъ

ДѢЛА ПРИБЛИЖЕНІЯ

ИМЪ ЦЮЩЬМЪ МЕНЕ ДЕНА
 СВѢТЪ НЕУТНВЫХЪ :
И ПА ПОУТН ГРѢШНЫ ПЕСТА :
И ПЛѢДЛАНЩНГОЩЕН
 ТЕЛЬ ПЕСТЪДЕ :
И ВЪЗЛАКОНЪ ГННВМЪ ЕГИ :
 НВЪЗЛАКОНЪ ЕГИ ПОУУНТЕА

Тріріський псалтир

- ❖ Знаний теж як «кодекс княгині Гертруди».
- ❖ Написаний в Німеччині, до якого монахи Волині додали чудові мініатюри з портретом князя Ярополка та його родини.

Інші рукописи 12 – 15 століть

- ❖ До наших часів дійшло мало із рукописів княжої доби, яктакож і доби литовської до початку козащини.
- ❖ Між впливами на графіку можна теж зачислити ґотичний стиль, який прийшов в Україну із Західної Європи в 14-тому ст.
- ❖ Ґотичний стиль виявлявся більш натуральними представленнями осіб та орнаменту в мініатюрах та заставках.

- ❖ Поступово, з приходом ренесансу, візантійський плетінковий орнамент замінено на рослинну прикрасу, передану у геометричній формі.
- ❖ Такими прикрасами оздоблене широко орнаментоване ***Пересопницьке Євангеліє*** (1556-1561).
- ❖ Євангелію написано в Свято-Троїцькому монастирі, уживаючи українські народні рисі і характер.
- ❖ На цій Євангелії присягають сьогоднішні президенти України.

Пересопницьке Євангеліє

СѢИДЕТЬ.

и правдѣи . иже то кѣ
твоу и оудѣи . иже то кѣ
ѡжи . иже то кѣ . и
иже то кѣ . иже то кѣ .

СѢИДЕТЬ . иже то кѣ . иже то кѣ .

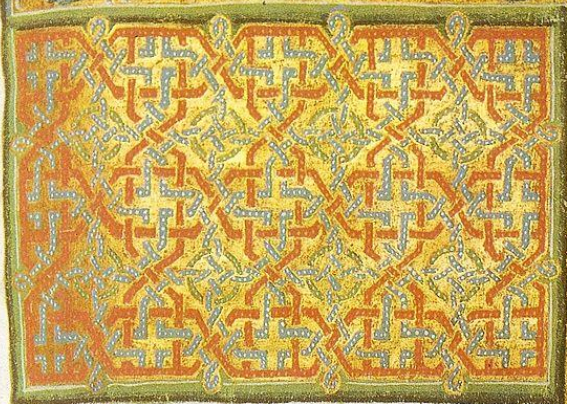
Иже то кѣ . иже то кѣ .

Акошафарл .

иже то кѣ . иже то кѣ .

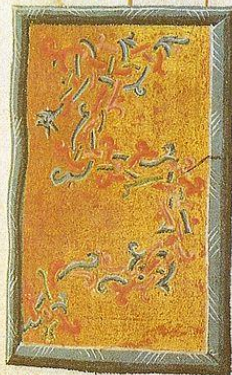
иже то кѣ . иже то кѣ .

ГЛА . 51 .
ИЖЕ
ИИ

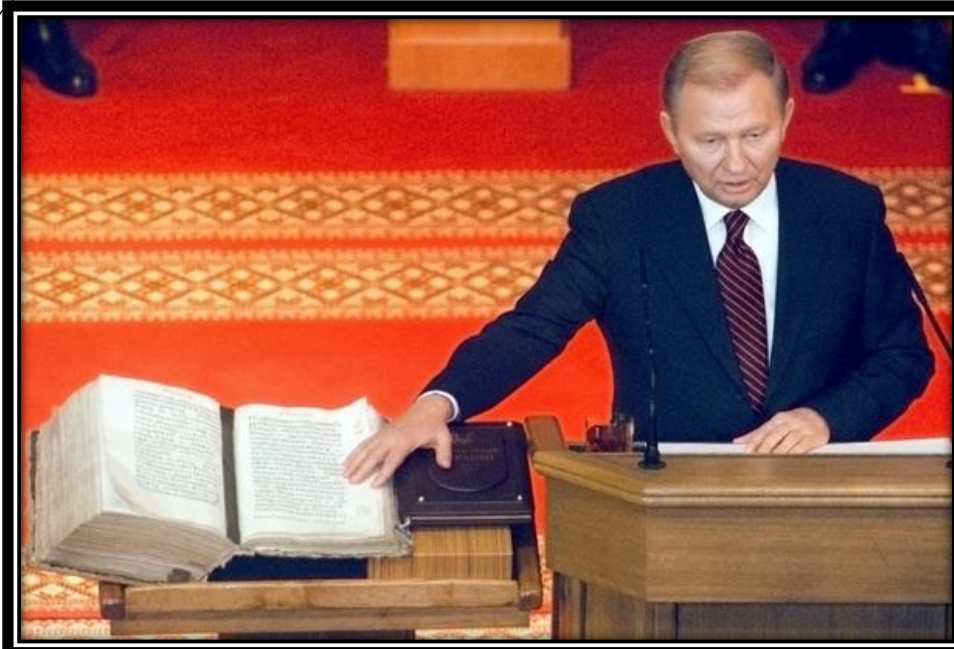
ИЖЕ ТО КѢ

ИИ

ИЖЕ ТО КѢ
ИИ

ПІДГОТОВИВ МГС. АНДРІЙ ПЕРЕКЛІТА

ШКОЛА УКРАЇНОЗНАВСТВА
ТОВАРИСТВА
“РІДНА ШКОЛА”
В ДЕТРОЙТІ